

## ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ СЕРЕД НОСІЇВ ІНШИХ МОВ

У сучасній Україні, в умовах розвитку незалежності країни, особлива увага приділяється розвитку україномовного фахівця. Він повинен не тільки володіти певними знаннями чи досвідом, але й ділитися ними, донести все це до інших. Так формується культуромовна особистість фахівця, тобто людина, яка шанує рідну мову, дбає про її розвиток, досконало володіє та вправно користується нею, духовно збагачує своє оточення та прививає любов до української мови.

В психології поняття «особистість» має дві головні ознаки: свідомість та самосвідомість, отже культуромовна особистість має мовленнєву свідомість та мовленнєву самосвідомість. У першому випадку йдеться про мовну поведінку індивідуума, яка визначається комунікативною ситуацією, культурним статусом, соціальною належністю, світоглядом.

Культуромовна особистість формується з самого дитинства. Дитячий садок, школа, технікум або університет – всі ці заклади приймають активну участь у становленні мовленнєвої особистості, а тому на плечі вихователів та викладачів лягає велика відповідальність. Від цих фахівців, звичайно, залежить наскільки виразною, образною та чистою буде мова вихованців, але оточуюче середовище, традиції нації, її культура та сукупність усіх знань також відіграють велику роль у формуванні особистості мовця.

Беззаперечно, зі слова починається сама людина, яка існує в мові, прокладає через неї дорогу в майбутнє, розуміється з оточуючими. Успіх та результативність мовленнєвих знань залежить від особистості: рівня розвитку самої людини та її вмінь знаходити спільну мову з іншими, пояснювати, аргументувати, доводити, підбивати підсумки, навчати та ін. Це стало причиною того, що вчені почали цікавитися таким феноменом, як «культуромовна особистість» та її формування у сучасному світі.

Деякі науковці (С. Я. Єрмоленко та Л. І. Мацько) звертають увагу на становлення саме національно-свідомої україномовної особистості. Бо така людина є не лише носієм певних лінгвістичних знань, а й фахівцем з навичками активної роботи зі словом на рідній мові. Дослідники стверджують, що мова впливає на думки і шліфує їх. «Відшліфовані»,

тобто, креативні думки завжди здобувають визнання, особливо, якщо вони втілені в досконалому та переконливому слові. З цього слідує, що мова розкриває індивідуальність, показує освіченість і культуру особистості [1, с. 35].

Ще одна вчена, М. І. Пентиліук, переконана, що до культуромовної особистості належить саме та людина, яка не лише знає і володіє українською мовою, але й використовує її у житті, поважає, дбає про збагачення цієї мови. Спілкування – це те, що допомагає особистості розкритися, показати свої знання, потенціал, компетентність. Мистецтво спілкування – це вміння донести до слухача всі думки, користуючись при цьому правилами етики [2, с. 83-84].

На культуромовну особистість фахівця у сучасному світі впливають багато чинників: місцеві звичаї, традиції, деякі обряди та особливості того регіону, де проживає людина. Звичайно, все це позначається на мовленнєвій практиці фахівця, його культурі у спілкуванні, мовних навичок. Усі ці фактори разом з вихованням батьків, навчальних закладів, власними здобутками визначають рівень мовленнєвої культури. Розвинена особистість легко, вільно, оригінально висловлюється на будь-які теми, доречно використовує всі мовленнєві засоби, використовує багатства рідної мови, вдосконалює власні навички та вміння у спілкуванні, є активним суб'єктом комунікативної діяльності, який адекватно орієнтується в ситуації зі своїми батьками, вихованцями, учнями, студентами, колегами та іншими оточуючими.

Якщо оточення українського фахівця – це носії інших мов, то така особистість вдосконалює свої мовленнєві навички або здобуває нові за допомогою підручників, навчання рідній мові інших, під час якого йде поглиблене вивчення різних аспектів цієї мови. Культуромовна особистість викладача формується і вдосконалюється завдяки спілкуванню та обміну досвідом з колегами, поясненню різного матеріалу студентам навчального закладу.

Навчання українській мові у вищому навчальному закладі повинно спрямовуватися на продовженні формуванні особистості з вільним володінням засобами цієї мови у будь-якій мовленнєвій ситуації, з вмінням аргументовано висловлювати свої думки. Фахівець повинен підтримувати цей етап становлення особистості у тих, кого він навчає [2, с. 83-84].

Впевнене володіння знаннями на ситуативному рівні є запорукою успіху не тільки особистісного. Але й у процесі навчання іншомовних студентів. Сама ситуація спілкування включає декілька компонентів: безпосередньо мовець та слухач, їх соціальна роль,

відношення між цими людьми, тональність розмови (офіційна або дружня), засіб (жести, міміка, наочність дуже добре допомагають у розмові з носіями іншої мови, їх навчанні, поясненні певних фактів) та місце спілкування. Якщо змінюється один із цих компонентів, то змінюється мовленнєва ситуація, а отже обирається інша тональність, засоби розмови, місце, де вона відбувається.

До важливих властивостей культуромовної особистості відноситься любов до своєї мови, а значить – Батьківщини. У фахівця ці почуття усвідомлені, бо вони є частиною його професійної компетенції. Завдяки цьому породжуються нові факти, знання, навіть тексти. Треба зауважити, що тексти мають великий вплив на розвиток майбутнього покоління, бо надруковане слово може змінити свідомість людини, воно залишає по собі певні знання, уявлення про деякі поняття та світ в цілому. До таких текстів відносяться статті, підручники, монографії та багато іншого, що, безумовно, є корисним для розвитку індивідуума, особливо, якщо він – носій іншої мови.

Іншомовній особистості важливо показати красу української мови, її багатогранність, можливості при спілкуванні. Звичайно, почуття любові до цієї мови одразу не виникнуть і будуть складнощі у її розумінні, але все буде залежати саме від фахівця: як він донесе свою думку, чи зможе аргументувати зроблені висновки, навчити українській культурі, котра є невід'ємною частиною лінгвістики. Така особистість буде розвиватися в умовах української держави, переймати національні звички та традиції. Якщо викладач виявить шану не тільки до рідної, але й до мови інших студентів, ті, в свою чергу, будуть поважати українську мову, а з таким відношенням вона легко і швидко буде вчитися.

Культура мови фахівця є запорукою успіху навчання оточуючих, тому вона повинна буди зразковою, чіткою, образною. Лише в цьому випадку студенти будуть бачити чіткість думок, відповідність сформованих висновків з дійсністю, високий рівень професійної компетентності. Розвиток культуромовної особистості фахівця буде впливати вже на початковий етап формування цієї особистості у його вихованців.

Удосконалення та накопичення знань, здобуття досвіду повинно бути безперервним, бо тільки тоді відбудеться розвиток особистості як носія української мови, культури, традиції. Культуромовна особистість – дуже цікавий феномен, бо в цьому понятті втілені ті ідеали, до яких прагнуть не тільки фахівці з лінгвістики, але й усе майбутнє українське покоління.

## ЛІТЕРАТУРА

- Єрмоленко С. Я. Навчально-виховна концепція вивчення української (державної) мови / С. Я. Єрмоленко, Л. І. Мацько // Початкова школа, 1995. – №1. – С. 33–37.
- Пентиліук М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики : [збірник статей] / М. І. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2011. – 256 с.